

Nauretaan yhdessä!

Taikalamppu-elokuvatyöpaja maahanmuuttajien
mediakasvatuksessa

Viestinnän koulutusohjelma
Radio- ja tv-ilmaisu
Opinnäytetyö
18.11.2010

Katja Nykänen

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Viestinnän koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Radio- ja tv-ilmaisu	
Tekijä Katja Nykänen			
Työn nimi Nauretaan yhdessä! Taikalamppu-elokuvatyöpaja maahanmuuttajien mediakasvatuksessa			
Työn ohjaaja/ohjaajat Auli Sillanpää			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 18.11.2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 30 + 6	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Taikalamppu on elokuvaohjaaja ja pedagogi Kaija Juurikkalan kehittämä mediakasvatusmenetelmä, joka koostuu lyhyistä elokuvatyöpajoista. Opinnäytteessäni tutkin, soveltuuko Suomessa kehitetty menetelmä maahanmuuttajien mediakasvatukseen. Esitän myös muutosehdotuksia Taikalamppu-menetelmän rakenteeseen. Ehdotusten avulla menetelmää voitaisiin soveltaa maahanmuuttajien erityistarpeet huomioivammaksi.</p> <p>Työssäni tutkin, miten Suomessa kehitetty ja täällä testattu mediakasvatusmetodi toimii maahanmuuttajilla, joiden lähtötiedot niin medianlukutaidon, kielen ymmärtämisen kuin viestintätaitojenkin osalta eroavat suomalaisesta. Opinnäytteeni toteutettiin yhteistyössä Suomen Punaisen Ristin kanssa, ja sen tarkoitus on osoittaa, että Taikalamppu voitaisiin integroida osaksi järjestön monikulttuurisuustoimintaa.</p> <p>Tutkimusmateriaalia opinnäytteeseeni hankin haastattelujen lisäksi järjestämällä kaksi Taikalamppu-työpajaa suomen kieltä opiskeleville maahanmuuttajille. Työpajoista saamani myönteisen palautteen mukaan Taikalamppu soveltuu erinomaisesti maahanmuuttajille, mutta menetelmää tulisi muokata muun muassa lisäämällä työpajan rakenteeseen elokuvan kuvakerronnan teoriaa.</p> <p>Tutkimukseni osoitti, että Taikalamppua voitaisiin jatkossa hyödyntää laajemmin Punaisen Ristin monikulttuurisuustoiminnassa. Keskusteluryhmien lisäksi voitaisiin miettiä, kuinka työpajan toteuttaminen olisi mahdollista vastaanottokeskuksissa, joissa säännöt kuvauskäytäntöihin ovat luonnollisesti tiukat.</p> <p>Opinnäytteestäni käy ilmi, että Taikalamppu voi edistää maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi sillä voi olla voimauttava vaikutus maahanmuuttajien identiteetin kehityksessä. Taikalamppua voidaan käyttää myös kielenoppimisen edistäjänä.</p>			
Teos/Esitys/Produktio			
Säilytyspaikka Aralis-kirjastokeskus			
Avainsanat Taikalamppu, mediakasvatus, maahanmuuttajat, elokuva, työpaja			

Degree Programme in Degree Programme in film and television		Specialisation Television and radio work
Author Katja Nykänen		
Title Let's Laugh Together! The Magic Lamp Method in the Immigrant's Media Education		
Tutor(s) Auli Sillanpää		
Type of Work Bachelor's Thesis	Date 18 November 2010	Number of pages + appendices 30 + 6
<p>Magic Lamp is a filmmaking method, which is created by the Finnish film director and pedagogue Kaija Juurikkala. In this Bachelor's Thesis, the author researches how the method, which is developed in Finland, can be used for the media education for the immigrants. The main purpose of the research was to improve the method in a way that it would take the specific needs of the immigrants in consideration. The research was conducted in co-operation the Finnish Red Cross.</p> <p>The Magic Lamp method consists of short movie workshops. During the workshop the participants get an idea of how to use improvisation in filmmaking. In addition to the interviews, the author organized two Magic Lamp workshops for the immigrants who were studying Finnish in the Papupata-conversation group of the Finnish Red Cross.</p> <p>The research proved that the Magic Lamp method can be used in media education for the immigrants and in their other activities, for example in Finnish courses. It also indicated that the method could develop the interaction skills and creativity of the participants. This Bachelor's Thesis discussed some imperfections of the method, as well. For example, the length of the workshop (4 hours) was too short for the immigrants, and they needed more guidance to the theory of filmmaking.</p> <p>According to the results, the Magic Lamp method was a good way to learn the basics of cinematography and dramaturgy. It also had a positive impact to the socialization of the immigrants. The author recommended it to the multicultural activity of the Finnish Red Cross.</p>		
Work / Performance / Project		
Place of Storage Aralis Library		
Keywords Magic Lamp, media education, immigrant, filmmaking, movie workshop, Finnish Red Cross		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	2
2 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	4
3 SUOMALAINEN MEDIKASVATUS.....	5
3.1 Mediakasvatus perusopetuksessa.....	6
3.2 Maahanmuuttajien mediakasvatus.....	7
4 TAIKALAMPPU-METODI.....	9
5 TAIKALAMPPU-TYÖPAJA MAAHANMUUTTAJARYHMÄSSÄ.....	12
5.1 Työpajan valmistelu.....	13
5.2 Työpajan toteutus ja kommunikointi monikielisessä ryhmässä.....	15
6 TAIKALAMPPU OSANA PUNAISEN RISTIN MONIKULTTUURISUUSTOIMINTAA.....	19
6.1 Taikalamppu-työpaja kotoutumisen ja kielenoppimisen edistäjänä.....	19
6.2 Taikalamppu-työpaja maahanmuuttajien mediakasvatuksessa.....	22
7 KOKEMUKSIANI TAIKALAMPPU-METODISTA.....	24
8 PÄÄTELMIÄ.....	26
LÄHTEET.....	29
LIITEET	

1 JOHDANTO

Teknologian nopea kehittyminen viime vuosikymmeninä on aiheuttanut maailman medioitumisen. Elämme aikaa, jossa media on läsnä jokapäiväisessä arjessamme.

Sähköisten käyttöliittymien myötä suomalainen mediamaisema¹ on muuttunut vuorovaikutteisemmaksi ja tempoltaan hektisemmäksi. Sosiaalisen median² yleistymisen myötä raja yksityisen ja julkisen viestinnän välillä on hämärtynyt. Yhteiskuntamme väestöjakautuma näkyy mediamaisemassamme – maahanmuuttajat ja muut vähemmistöryhmät ovat entistä enemmän esillä suomalaisessa mediassa. Vähemmistöjen mediankulutusaste on enenevää.

¹Opinnäytteessä käyttämälläni mediamaisema-termillä tarkoitan kaikkia yhteiskuntamme median ja –viestinnänmuotojen sekä viestintätapojen kokonaisuutta.

²Sosiaalisella medialla tarkoitan sellaista median käyttöliittymää, jossa mediankuluttajalla on mahdollisuus tuottaa sisältöä sekä verkostoitua.

Yhteiskuntamme medioitumisen myötä mediakasvatus on noussut tärkeäksi puheenaiheeksi. Mediakasvatus on integroitu osaksi suomalaista kouluopetusta. Opetusministeriön vuonna 2007 julkaisemasta työryhmämuistiosta *Ehdotus toimenpideohjelmaksi mediataitojen ja -osaamisen kehittämiseksi osana kansalais- ja tietoyhteiskuntataitojen edistämistä* kuitenkin ilmenee, että tšekäläinen mediakasvatus on eriarvoistavaa, eikä kasvattajilla ole resursseja kohdata nykyajan mediankulutuksen tarpeita tai oppilaiden mediankäytön eri lähtötasoja. (Opetusministeriön mediataitojen ja -osaamisen kehittämisen työryhmä 2007, 24–41.)

On selvää, että vähemmistöt, kuten maahanmuuttajat, jäävät valtaväestön mediakasvatuspaineiden jalkoihin.

Opinnäytteeni käsittelee elokuvaohjaaja ja pedagogi Kaija Juurikkalan kehittämää Taikalamppu-mediakasvatusmenetelmää. Tutkimuskysymykseni on, soveltuuko Taikalamppu-metodi maahanmuuttajien mediakasvatustyöhön. Miten Suomessa kehitetty ja täällä testattu mediakasvatusmetodi toimii maahanmuuttajilla, joiden lähtötiedot niin medianlukutaidon, kielen ymmärtämisen kuin viestintätaitojenkin osalta eroavat suomalaisesta?

Taikalamppu-metodi koostuu lyhyistä työpajoista, joiden aikana osallistujat valmistavat ryhmittäin lyhytelokuvat improvisaatioharjoitusten avulla. Osallistujilta ei vaadita aiempaa kokemusta elokuvanteosta, vaan teknisen suorittamisen sijaan painopiste on tekemisen kautta syntyvässä oppimisessa. Tavoitteena on saada positiivinen kokemus elokuvanteon koko kaaresta, oppia ryhmätyötaitoja ja projektityöskentelyä sekä saada uusia välineitä itseilmaisuun. (Laiho 2005b, 4–6.)

Kouluttauduin Taikalamppu-ohjaajaksi alkuvuonna 2009, minkä jälkeen olen ohjannut työpajoja Espoon ala- ja yläkouluissa. Monikulttuurisuustyöhön olen saanut perehdytyksen Suomen Punaisen Ristin järjestämässä PROMO-koulutuksessa vuonna 2007.

Tutkimusmateriaalia opinnäytteeseeni hankin järjestämällä kaksi maahanmuuttajille suunnattua Taikalamppu-työpajaa, jotka toteutettiin yhteistyössä Suomen Punaisen Ristin ja Familia Clubin kanssa. Työpajaan osallistuneet henkilöt olivat oleskeluluvan saaneita maahanmuuttajia, jotka opiskelivat suomen kieltä.

Opinnäytteeni ensimmäisessä luvussa erittelen lyhyesti kvalitatiivisen tutkimukseni menetelmät, toisessa luvussa tarkastelen yleisesti mediakasvatusta Suomessa ja kolmannessa puolestaan perehdyn Taikalamppu-metodiin tekemiäni haastattelujen pohjalta. Luvussa *Taikalamppu-työpaja maahanmuuttajaryhmässä* paneudun ohjaamani työpajan rakenteeseen, metodin sovellettavuuteen sekä siinä kohtaamiini ongelmiin. *Päätelmissä* kokoan yhteen analyysini tulokset.

Toivon, että opinnäytteeni voisi tarjota uusia näkökulmia monikulttuuriseen mediakasvatustyöhön. Haluan työlläni osoittaa, että mediakasvatus voitaisiin integroida suomen kielen opetukseen Punaisen Ristin monikulttuurisuustyössä. Uskon myös, että opinnäytteeni avulla Taikalamppu-metodia voidaan muokata maahanmuuttajien erityistarpeet huomioivammaksi.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimusmenetelmäni on kvalitatiivinen eli laadullinen, sillä tutkin ihmistä ja ihmistä ympäröivää elämismailmaa. Laadullisessa tutkimuksessa merkityssuhteet korostuvat, ja painoa saavat myös tutkittavien ihmisten kokemukset, tunteet ja näkökulmat. Kuulun käytännöllisen asennoitumisen piiriin, sillä se painottaa sovellettavaa tutkimustulosta. (Varto 2005, 36–37.)

Ihmisläheisen tutkimuslähtökohtani tähden minut voidaan luokitella kysyväksi tutkijaksi, jonka mukaan tutkija ja tutkittava kuuluvat samaan todellisuuteen. Tutkimuksen taustalla on sekä eettisiä arvoja sekä toive rikastaa tutkimustuloksilla todellisuutta. (Varto 2005, 10–19.)

Tutkimukseni taustana käytän tuottaja Katri Laihon pro gradu –tutkielmaa nimeltä *Elämäni paras päivä koulussa!* (2005a), joka käsittelee Taikalamppua mediakasvatuksen välineenä. Laiho on myös toimittanut Taikalamppu-menetelmän oppaan (2005b), johon esitän täydennysehdotuksia.

Taustatietoa tutkimukseeni sain puolistrukturoitujen teemahaastattelujen (ks. LIITE 1) avulla, mikä tarkoittaa, että kohdensin kysymykseni tiettyihin teemoihin. Haastattelin Taikalamppu-metodin kehittäjä Kaija Juurikkalaa, elokuvakasvattaja Tommi Nevalaa sekä Suomen Punaisen Ristin pakolaistyön suunnittelija Vesa Kukkamaata.

Opinnäytteessäni vertaan haastatteluista saamaani tietoa omiin kokemuksiini Taikalamppu-työpajan ohjaajana. Esittelen myös haastateltavien ajatuksia Taikalampusta sekä sovellan niitä omassa tutkimuksessani. Työpajoihin osallistuneiden maahanmuuttajien taustat kartoitin kysymyslomakkeella (ks. LIITE 2).

Puolistrukturoitujen teemahaastattelujen tavoitteena oli myös hiljaisen tiedon³ kartoittaminen. Taikalamppu-menetelmästä on julkaistu opas, mutta käytännön kokemuksia ei ole kirjattu mihinkään. Teemahaastattelujen avulla sain tietoa siitä, millaisiin ongelmiin työpajojen ohjaajat ovat törmänneet.

3 SUOMALAINEN MEDIKASVATUS

Mediakasvatus käsitteenä on Suomessa vielä varsin tuore. Viestintäkasvatus vakiinnutettiin suomalaisen peruskoulun opetussuunnitelmaan 1980-luvulla, ja seuraavalla vuosikymmenellä mukaan saatiin ilmaisuun ja tekemiseen liittyvät painotukset, kun tietotekniikan käyttö kouluissa yleistyi. Mediamaisemamme on edelleen muuttunut huomasti muun muassa matkapuhelinten ja internetin myötä. Ne ovat mahdollistaneet reaaliaikaisen tiedonvälityksen, mutta tuoneet mukanaan myös haittavaikutuksia.

Suomalaiset mediat kiinnostuivat mediakasvatuksesta 2000-luvun alussa. Yleisradio on toiminut suunnannäyttäjänä muille viestimille ja nyt myös printtimedia on kehittänyt sähköisiä mediakasvatusmenetelmiään. Mediakasvatus onkin siirtynyt verkkoon interaktiivisten pelien, virtuaalisten toimitusten ynnä muiden internet-sovellusten myötä. Median digitalisoituminen, sosiaalinen media sekä uudet sovellukset ovat tarjonneet mediakasvatukseen haasteita. Lasten medialta suojelu on myös noussut vahvasti esiin. (Kupiainen & Kynäslahti & Lehtonen 2007, 15–22.)

³ Hiljaisella tiedolla tarkoitan haastateltavieni henkilökohtaisia kokemuksia Taikalampusta. Näitä kokemuksia ja mielipiteitä ei ole aiemmin kirjattu mihinkään. Niiden esilletulo on tärkeää, jotta Taikalamppu-metodia voitaisiin kehittää eteenpäin.

Kasvattajat ovat huolissaan, kuinka media vaikuttaa lasten identiteetin ja tunne-elämän rakentumiseen, sosiaalisen verkoston muodostumiseen sekä väkivaltakäyttäytymiseen. Näiden ohella huolta herättävät fysiologiset vaikutukset, kuten sähköisten medioiden vaikutus lasten vireystilaan ja ylipainoon. (Mustonen & Salokoski 2007, 55–71.)

Suomalaisen mediakasvatuksen suurin ongelma on, että erilaisia hankkeita toteutetaan sirpaleisesti siellä täällä. Hankkeiden koordinoimista, mediakasvatusmateriaalien tuottamista ja median itsesäätelyn valvomista tulisi tehostaa. Kansalaisille tarvittaisiin palautekanava. Lisäksi vanhempia tulisi perehdyttää lastensa mediakasvatukseen ja -valvontaan. (Mustonen & Salokoski 2007, 136–141.)

3.1 Mediakasvatus perusopetuksessa

Vielä 2000-luvulle tultaessa peruskoulun opetussuunnitelma ei sisältänyt mediakasvatusta, sen sijaan siinä määritelty medialukutaito on integroitu osaksi suomalaista kouluopetusta. Ongelmana on, että mediakasvatuksen toteuttaminen kasaantuu usein yksittäisten opettajien harteille, eikä toiminnan jatkuvuutta voida taata. Kasvattajille suunnattua kirjallista mediakasvatusmateriaalia on vaikea saada.

Hirveesti tehään kaikkia menetelmiä, mut ne ei välttämättä tuu laajempaan hyötykäyttöön. Materiaali on aika hajallaan.

(Nevala, haastattelu 19.11.2009.)

Usein mediakasvatuksen sisältö ja siitä saatava hyöty jäävät teknisten ongelmien jalkoihin, sillä teknologia ei ole kasvattajille tuttua.

Kouluissa on kyllä tietokoneet, mutta kamerat pääsääntöisesti puuttuvat, vaikka ne nykyään maksavat tosi vähän. Minä käytän työpajoissani halpoja kotikameroita alleviivaamaan opettajille, että kyseessä on VÄLINE. Kamera on nykyajan lyijykynä. Oppilaat voisivat käyttää kännyköittensäkin kameroita pikkuelokuviin!

(Juurikkala, haastattelu 24.2.2010.)

Mustosen ja Salokosken (2007, 12) mukaan mediakasvatustyö vaatii pohjaksi uutta tutkimustietoa ja erityisesti aikuisten – opettajien, kasvattajien ja vanhempien – koulutusta. Laiho (2005a, 17) on puolestaan huolestunut, etteivät koulujen aika ja resurssit riitä mediakasvatuksen toteuttamiseen. Lisäksi kasvattajat kokevat mediakasvatukselle asetut tavoitteet liian haastaviksi.

Opetusministeriön työryhmä (2007, 11) kritisoi väline- ja tekniikkakeskeistä kouluympäristöä, joka ei juuri tue vuorovaikutteisen mediakasvatuksen kehittämistä. Usein opettajat kokevat sisältö- ja vastuukysymykset lisärasitteina, joihin työaika ei riitä. Opetusministeriön työryhmä (2007, 25) ehdottaa, että laajat mediakasvatussisällöt jaoteltaisiin pienempiin osa-alueisiin. Opettajat voisivat myös lähestyä aihetta toiminnallisesta, omiin havaintoihin pohjautuvasta näkökulmasta teknisen osaamisen sijaan.

3.2 Maahanmuuttajien mediakasvatus

Viestintä on yhteisyyden tuottamista ja ylläpitämistä – viestintä rakentaa, vahvistaa ja muokkaa viestijöiden identiteettiä. Viestinnän avulla voidaan välittää tietoa ja kokemuksia sekä ylläpitää sosiaalisia tapoja. Viestintä näkyy paitsi joukkoviestimissä ja mediassa, myös ihmisten toiminnassa ja käyttäytymisessä. (Kunelius 2003, 10-16.)

Mediakasvatuksella on siis tärkeä rooli maahanmuuttajien kotouttamisessa⁴ suomalaiseen yhteiskuntaan niin, että heillä on mahdollisuus vaalia omaa kulttuuri-identiteettiään. Median kautta maahanmuuttajat voivat saada äänensä kuuluviin.

Maahanmuuttajien mediakasvatuksessa olisi parannettavaa ja mahdollisuuksia. Mä oon huomannu ite, et siinä olisi tosi paljon hyvää potentiaalia rakentaa mediakasvatusta ja hyödyntää monikulttuurisuutta.

(Nevala, haastattelu 19.12.2009.)

Jos mediakasvatus on maassamme nuorta, on maahanmuuttajien mediakasvatus vasta lähtökuopissaan. Maahanmuuttajien mediankäyttöön voitaisiin vaikuttaa esimerkiksi suomen kielen kursseilla. Maahanmuuttajille täytyisi painottaa mahdollisuutta osallistua mediasisältöjen tuotantoon ja kritiikkiin, mikä lisäisi heidän osallisuuden tunnettaan. Maahanmuuttajien osallistuminen edistäisi myös suomalaisen median ja yhteiskunnan kehitystä. (Af Heurlin & Maasilta & Simola 2008, 86–87.)

⁴ Kotouttamisella tarkoitan maahanmuuttajan sopeuttamista yhteiskuntaamme niin, että hän voi toimia täysivaltaisena kansalaisena, mutta ylläpitää ja harjoittaa myös omaa kulttuuriaan.

Maahanmuuttoon liittyy monien eri asioiden oppimista. Mediakasvatuksella voisi innostaa maahan muuttaneita seuraamaan aktiivisesti suomalaisia tiedotusvälineitä ja kehittää kriittistä suhtautumista.

(Kukkamaa, haastattelu 18.2.2010.)

Videon avulla vois kertoa mistä tulee tai mihin on tullu. Video voisi olla sellanen hyvä väline tutkia sitä uutta kotiympäristöä. Se on erinomainen väline kotouttamiseen.

(Nevala, haastattelu 19.12.2009.)

Maahanmuuttajien mediakasvatuksessa törmätään kuitenkin usein siihen, että he voivat lähtökohtaisesti pitää joukkoviestimiä epäluotettavina tai poliittisesti värittyinä. Tietoa hankitaan lähinnä internetistä tai suullisesti tuttavilta. Maahanmuuttajilla ei välttämättä myöskään ole teknisiä valmiuksia hyödyntää mediaa, saati videota.

Af Heurlinin, Maasilan ja Simolan (2008, 78–83) tutkimus osoittaa, että television digitalisoituminen vieraannutti maahanmuuttajat mediasta, sillä heillä ei ollut varaa hankkia digiboxia tai digitalisoitumisen myötä osa kansainvälisistä kanavista katosi ruuduista. Tutkimuksessa myös selviää, ettei maahanmuuttajille suunnattu vähemmistömedia⁵ juuri tavoita kohderyhmäänsä.

Media on kommunikaation väline. Jos tupsahtaa vieraaseen kulttuuriin, eikö kommunikaatio ole selviytymisen ehto?

(Juurikkala, haastattelu 24.2.2010.)

Maahanmuuttajat tarvitsevat informaatiota uudesta kulttuurista sekä yhteiskunnasta. Olisi tärkeää, että suomalainen media tarjoaisi maahanmuuttajanäkökulmasta hyödyllisiä sisältöjä. Parhaimmillaan televisio voisi toimia kotouttajana kaksisuuntaisesti: maahanmuuttajat kotoutuisivat Suomeen ja suomalainen valtaväestö saisi tietoa yhteiskunnan uusista jäsenistä. Näin molemmat voisivat ymmärtää itsensä osaksi monikulttuurista yhteiskuntaamme. (Af Heurlin & Maasilta & Simola 2008, 85.)

⁵ Vähemmistömedia käsittää esimerkiksi maahanmuuttajille suunnatun Basaari-ohjelman, venäjänkielisen Sputnik-radion sekä englanninkielisen Six Degrees -lehden.

Helsingin yliopiston dosentti Arno Tanner (18.3.2010, A7) huomauttaa Helsingin Sanomissa, että suomalaisen median olisi syytä kiinnittää huomiota maahanmuutosta käytävään vuoropuheluun. Hän painottaa, että toimittajien olisi oltava perusteellisempia ja taustoittaa asiansa paremmin maahanmuuttokeskustelussa.

Myös Kukkamaa (haastattelu 18.2.2010) uskoo, että suomalaisen median uutisointi maahanmuutosta voi vaikuttaa maahanmuuttajiin:

Monet maahan muuttaneet seuraavat vähintäänkin yhtä paljon muita kuin suomalaisia medioita. On vaikeata sanoa, mikä niistä mitenkään vaikuttaa. Suomalaisen median kielteinen tai myönteinen uutisointi maahanmuuttajista vaikuttaa varmasti eniten.

Tällä hetkellä mediakasvatus ei kovin hyvin tavoita Suomeen tulleita maahanmuuttajia. Kotouttamis- ja suomen kielen kursseilla tulisi ottaa mediakasvatus laajemmin huomioon. Vapaaehtoistoiminnan lisäksi tarvittaisiin myös julkisia tahoja, jotka tukisivat maahanmuuttajien mediakasvatusta.

Kunnat ja kaupungit voisivat palkata media-alan ammattilaisia esimerkiksi pitämään elokuvatyöpajoja maahanmuuttajille. Minulla on loistavia kokemuksia työpajoista, joissa ihmisillä keskenään ei ole yhteistä kieltä: elokuva on heidän yhteinen kielensä!

(Juurikkala, haastattelu 24.2.2010.)

4. TAIKALAMPPU-METODI

Pedagogi Kaija Juurikkala on mediakasvatustyössään huomannut, että yksi suurimmista lasten ja nuorten tekemien elokuvien ongelmista on niiden dramaturgia: tarinat ovat usein liian pitkiä ja kerronta sekavaa. Elokuvat eivät myöskään tahdo valmistua, kun lopputulosta hiotaan ja viilataan.

Olen käytännössä testaten todennut, että ihmisten luovuusmyrsky puhkeaa, kun heille annetaan selkeällä työohjeella helppo tehtävä, jonka suorittamiseen on hyvin vähän aikaa.

(Juurikkala, haastattelu 24.2.2010.)

Taikalamppu-elokuvia kutsutaankin croquis-elokuviksi⁶, sillä neljän tunnin (ks. KUVIO 1) työpajan aikana valmistetuista elokuvista tulee croquis-piirroksien tapaan luonnosmaisia hahmotelmia.

⁶ Croquis on ranskankielinen termi, joka tarkoittaa luonnospirustusta elävästä mallista. Yksityiskohtien hiomisen sijaan nopea piirrostapa havainnoi, mikä on mallin asennon ja liikkeen kannalta olennaista.

Elokuvat ovat kestoltaan lyhyitä ja muistuttavat tarinankerronnassaan mainoksia: usein riittää yksi tilanne, jonka käännekohta yllättää katsojan. Yksittäisten kuvien teknisen hiomisen sijaan painopiste kääntyy siihen, mitä kuvalla halutaan kertoa. Lopputulosta tärkeämpää on oivaltava ja iloinen elokuvantekoprosessi. Metodin myötä hahmotetaan medioiden taustalla vaikuttavia tekijöitä, ja sitä suositellaankin erityisesti ensimmäisiin elokuvakokeiluihin. (Laiho 2005b, 4–5.)

Taikalampun avulla syntyy mediaoppimista niin tuotannon, ilmaisun kuin vastaanotonkin tasolla. Lähtökohtana on korostaa, että jokaisen audiovisuaalisen teoksen takana on henkilö, joka on tarkasti miettinyt teoksensa tavoitteet ja tarkoituksen. Metodin myötä osallistujat oppivat kamerankäyttöä tarinankerronnan välineenä, mediasisältöjen tuottamista, itseilmaisua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitoja. (Laiho 2005a, 40.) Osallistujat saavat myös käsityksen siitä, millaisia työtehtäviä elokuvanteko sisältää aina ohjaajasta puvustajaan ja näyttelijästä kuvaajaan.

Taikalamppu-metodin vaiheet ovat:

1. Alkulämmittely
2. Improvisaatioharjoitukset
3. Tarinoiden ideoiminen
4. Kuvausjärjestelyt, kuten roolien jakaminen, lavastus ja puvustus
5. Käskykieli ja kuvaus
6. Elokuvien katselu ja palaute

Taikalamppu-metodi pohjautuu pitkälti improvisaatioon. Elokuva-aiheita haetaan alkulämmittelyn avulla, jossa osallistujat luettelevat tapahtumapaikkoja ja tapahtumia sekä improvisoivat näiden pohjalta lyhyitä kohtauksia. Improvisaatio on apuväline käsikirjoittamiseen. Osallistujat kertovat käsikirjoituksen suullisesti viiteen lauseeseen tiivistettynä, jolloin heidän on helppo huomata, onko se toimiva ja kiinnostava.

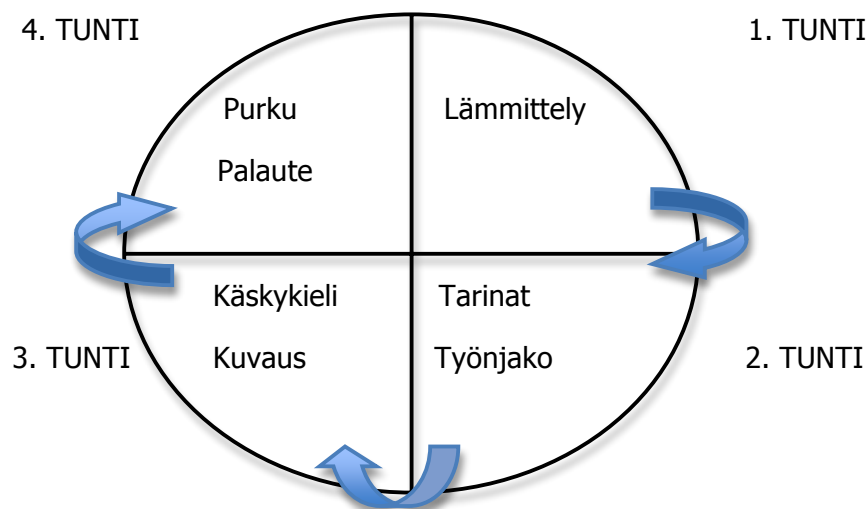
Jos haluaa työskennellä vuorovaikutuksellisesti, kuten minä, on improvisaatio välttämätön ja itsestään selvä väline. Improvisaatio antaa jokaiselle osallistujalle luvan ottaa käyttöön omat lahjansa ja asiantuntemuksensa!

(Juurikkala, haastattelu 24.2.2010.)

Kohtaukset kuvataan kronologisessa järjestyksessä kameraan, eikä elokuvaa leikata jälkeinpäin. Näin toimittaessa osallistujat joutuvat miettimään ennen kutakin kohtausta, kuinka se leikkaantuu edellisen kuvan kanssa. Ennen kohtauksen nauhoittamista osallistujat käyvät ohjaajan kanssa läpi, mistä kohtaus alkaa ja mihin se päättyy. He opettelevat myös elokuvauksessa käytetyn komentokielen.

Taikalamppu sysää mielikuvituksen liikkeelle myös lavastuksen ja puvustuksen suhteen. Koska aikaa on vähän, täytyy rekvisiitta löytyä läheltä ja sitä on osattava käyttää improvisoiden. Taikalamppu-metodiin kuuluu kuvitteellinen ensi-ilta, jossa tekijät saavat astua yleisön eteen esittelemään elokuvaansa. Heidät palkitaan aplodein ja kukitetaan mielikuvitusruusuin. Työpajan päätteeksi katsellaan yhdessä elokuvat sekä keskustellaan niistä. Palautekeskustelun pääpaino on elokuvan sisällössä ja tarinassa, ei tuotosten teknisessä laadussa.

Taikalamppun tarinakeskeisyys kannustaa myös kokemattomampia kamerankäyttäjiä kokeilemaan kuvaamista ja unohtamaan ennakkoluulot kameratyöskentelyn hankaluudesta. (Laiho 2005a, 30.)

Kuvio 1. Ympyrä havainnollistaa, kuinka Taikalampussa käytettävissä olevat neljä tuntia jakaantuvat keskenään. Ympyrän kukin neljännes kuvaa yhtä tuntia.

5 TAIKALAMPPU-TYÖPAJA MAAHANMUUTTAJARYHMÄSSÄ

Kyllä minusta [Taikalamppu-] metodi voisi hyvin toimia myös maahanmuuttajille itseilmaisuuden oppimisen ja jopa oman vaikuttamisen välineenä. Se voi olla ihan kiinnostava menetelmä osana suomen kielen opiskelua. Se voi myös auttaa näkemään, että ihmisten välisessä kommunikaatiossa puhuttu kieli on vain osa ja vuorovaikutuksessa saadaan paljon informaatiota muulla tavalla.

(Kukkamaa, haastattelu 18.2.2010.)

Olen kouluttautunut Taikalamppu-ohjaajaksi alkuvuonna 2009. Monikulttuurisuustyöhön olen puolestani tutustunut Suomen Punaisen Ristin PROMO-kurssin kautta⁷. Nämä kaksi mielenkiintoni kohdetta – maahanmuuttajien parissa työskentely sekä mediakasvatus – yhdistyivät luontevasti, kun sain Punaisen Ristin kautta yhteyden Helsingissä toimivaan monikulttuurisuusyhdistys Familia Club Ry:hyn. Familia Club on sitoutuman kansalaisjärjestö, joka edistää maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä ehkäisee rasismia ja syrjäytymistä.

Punaisen Ristin vapaaehtoistyöntekijät järjestävät Papupata-nimistä suomen kielen keskusteluryhmää maahanmuuttajille Familia Clubissa kahdesti viikossa. Osallistujat ovat kaikenikäisiä ja –kulttuuritaustaisia maahanmuuttajia, joiden suomen kielen taito vaihtelee aina välttävästä alkeista sujuvaan puhekielen osaamiseen. Opinnäytteeni tutkimusmateriaalina toimiva Taikalamppu-työpaja järjestettiin osana Papupata-keskusteluryhmän toimintaa toukokuussa 2010. Työpajasta saamani positiivisen palautteen ansiosta päätimme järjestää uuden Taikalamppu-pajan marraskuussa 2010. Jäljempänä erittelen työpajojen rakennetta (ks. LIITE 3) sekä siitä saamaani palautetta.

⁷ PROMO on Punaisen Ristin ohjaajakoulutus, jossa yhteisen osan jälkeen syvensin oppimaani suuntautumalla monikulttuurisuustyöhön.

5.1 Työpajan valmistelu

Jo Taikalamppu-pajan ennakkovalmisteluissa huomasin, että mainonnalla on vaikea tavoittaa maahanmuuttajia. Työpajasta tekemäni printtiesitteet eivät tuntuneet tavoittavan potentiaalisia osallistujia esimerkiksi vastaanottokeskusten ilmoitustauluilta, joten päätin jalkautua maahanmuuttajien sekaan: kiersin erilaisissa maahanmuuttajaryhmissä kertomassa Taikalamppu-työpajasta ja kannustamassa osallistumaan siihen. Sähköinen mainonta näytti olevan printtimainostusta tehokkaampaa nopeutensa ja helppoutensa ansiosta. Sähköpostilistojen avulla mainonta tavoitti kerralla isoja vastaanottajajoukkoja esimerkiksi yliopistoista tai muista oppilaitoksista. Välitin tietoa työpajastani laajasti eri pääkaupunkiseudun maahanmuuttajatoimijoille, kuten maahanmuuttajanaisten hyvinvointia edistävään Monika-naiset liitto Ry:hyn sekä vastaanottokeskustoimintaa järjestävään Refugee Hospitality Clubiin.

Toinen haaste maahanmuuttajien rekrytoinnissa on, ettei osallistujien määrästä saa ennakkoon täyttä varmuutta. Pyysin ennakkoilmoittautumisia sähköpostilla pystyäkseen arvioimaan tarvittavan kaluston sekä ohjaajien määrän. Keväällä vain muutama asiasta kiinnostunut maahanmuuttaja otti minuun yhteyttä. Näiden pohjalta pyysin ohjausavukseni opiskelija Emilia Hämäläisen, jonka kanssa olemme toimineet Taikalamppu-ohjaajina yhdessä ennenkin. Lisäksi työpajaan osallistui kaksi ohjaajaa Papupata-ryhmästä, sillä uskoin tuttujen ihmisten helpottavan maahanmuuttajien kynnystä osallistua pajaan.

Maahanmuuttajilla ei välttämättä ole mahdollisuutta internetin käyttöön tai he eivät osaa käyttää sitä. Ennalta sovittuja aikatauluja ei eri kulttuuritaustojen takia koeta sitoviksi. Lopulta toukokuuseen työpajaani osallistui neljä maahanmuuttajaa, joista kaikki olivat miehiä. Heistä yksi oli alakouluikäinen, yksi 12–20-vuotias, yksi 20–35-vuotias ja yksi 35–50-vuotias. Syksyn työpajassa oli seitsemän osallistujaa sekä yksi ohjaaja Papupadasta. Osallistujista kaksi oli naisia, loput miehiä. Heistä kuusi oli 20–35-vuotiaita ja yksi 35–50-vuotias.

Molemmissa työpajoissa osallistujien välille muodostui keskusteleva vuorovaikutteisuus. Keski-ikäen ehtineen ja alakouluikäisen maahanmuuttajan kokemusmaailmat ja tietotaito poikkeavat tietysti toisistaan, joten jatkossa olisi mielekästä suunnata

Taikalamppu-työpajat selkeämmin rajatulle kohderyhmälle. Työpajaa voisi markkinoida esimerkiksi maahanmuuttajaperheiden lapsille tai nuorille. Useissa vastaanottokeskuksissa toimii heille suunnattuja vapaaehtoisryhmiä, joissa Taikalamppu voisi olla mielekäs aktiviteetti. Vastaavasti muualta Suomeen muuttaneille nuorille tai vaihto-opiskelijoille voisi järjestää oman työpajansa sekä aikuisille omansa. Työttömät maahanmuuttajat ovat usein syrjäytymisuhan alla, joten työpajan avulla he voisivat saada vertaiskontakteja sekä arjen rutiineja rikkovaa toimintaa. Taikalamppua voisi kokeilla myös ikääntyvien maahanmuuttajien parissa. Vanhukset voisivat näin saada virikkeitä elämäänsä sekä keinoja käsitellä mediaa. Kohderyhmärajauskella voisi helpottaa elokuva-aiheiden ideointia sekä ryhmätyötä, sillä kuten Heinosen, Heiskasen, Hänninen, Sipolan ja Vuorilahden (2010, 3–6) eri-ikäisten oppijien ryhmäohjaamista käsittelevä pedagoginen tutkimus osoittaa, vaihtelevat eri-ikäisten lähtötasot, mielenkiinnon kohteet sekä kommunikointitavat toisistaan. Osallistujien ikä määrittelee osaltaan myös pedagogisia lähestymistapoja: lapsia voi lähestyä leikinomaisesti, aikuisia ohjattaessa autoritaarinen lähestymistapa kannattaa vaihtaa kannustavaan ohjaamiseen.

Kevyen kuvauskaluston lainasin oppilaitoksestani. Varustauduin työpajaan kahdella helppokäyttöisellä videokameralla sekä jalustalla. Taikalamppu-menetelmän oppaassa mainitaan, ettei jalustaa tarvita (Laiho 2005b, 7). Olen kuitenkin käytännössä huomannut, että tottumattomat videokamerankäyttäjät saattavat usein vierastaa käsivarakuvausta ja jalusta tuntuu tuovan heille eräänlaista turvaa kuvaustilanteeseen. Toukokuiseen työpajaani osallistuneet maahanmuuttajat halusivat käyttää jalustaa kaikissa kohtauksissa, vaikka tarjosin heille käsivarakuvausmahdollisuutta. Syksyn työpajaan sain kameran lainaan tuttavaltani, mutta tällä kertaa jalustaa ei vertailun vuoksi ollut mukana. Kuvauksia hankaloitti se, että kamerajalan sijaan kuvaaja yritti saada vakautta kameran käsittelyyn tukemalla itseään esimerkiksi seinään tai yrittämällä pitää kameraa paikoillaan pöydän tai muun tuen avulla.

5.2 Työpajan toteutus ja kommunikointi monikielisessä ryhmässä

Yleensä pohditaan aivan liikaa kulttuuritaustan merkitystä ihmisten välisessä kohtaamisessa. Lähtökohdiltaan kaikki ihmisethän ovat jollakin tavalla erilaisia toisiinsa nähden. Hyvä suhde syntyy avoimesta ja toista kunnioittavasta asenteesta. Kulttuuritaustaa tärkeämpi tekijä on yhteisen kielen löytyminen, mikä sekin onnistuu vapaaehtoistoiminnassa aina jollakin tavalla.

(Kukkamaa, haastattelu 18.2.2010.)

Keväisen työpajan osallistujien lähtökielitasoin voi jakaa karkeasti kahteen ryhmään: kahden maahanmuuttajan suullinen suomen kielen taito oli sujuvaa, kun taas kaksi heistä ei puhunut suomea juuri lainkaan. Vain yksi heistä osasi myös kirjoittaa suomeksi. Syksyn työpajassa kolme käytti kommunikointiin pelkästään englantia, yksi puhui hieman suomea ja kolme käytti suomen kieltä sujuvasti. Molempien työpajojen aluksi teimme lyhyen esittelykierroksen, jonka tarkoituksena oli kartoittaa, kuinka hyvin osallistujat pystyivät kommunikoimaan suomeksi sekä oliko heillä aiempaa kokemusta elokuvanteosta. Kaikki osallistujat ilmoittivat käyttävänsä mediaa päivittäin, kevään työpajassa keskimäärin 4–6 tuntia päivässä ja syksyn työpajassa keskimäärin 6–8 tuntia päivässä, mikä käsitti television, internetin sekä lehdet. Sen sijaan elokuvanteosta heillä ei ollut aiempaa kokemusta. Kamerankäyttö ja elokuvanteossa käytetty terminologia olivat heille vieraita.

Elokuvan kieli on kansainvälinen kieli. Sitä on helppo puhua yhdessä, vaikka muuta yhteistä kieltä ei olisikaan. Olen useasti nähnyt, miten elokuva on syntynyt, vaikka osa ryhmän jäsenistä on saapunut Suomeen edellisenä päivänä, eikä ymmärrä sanaakaan. Olen myös nähnyt, miten hauskaasti eri kulttuurit kommunikoivat omista lähtökohdistaan ja kohtaavat toisensa elokuvan kielellä. Lisäksi olen nähnyt, miten hauskaa ihmisillä on keskenään, vaikka he eivät tunnista toistensa sanoja. Eleet on helppo tunnistaa ja kameran punainen nappi on samanlainen kaikille.

(Juurikkala, haastattelu 24.2.2010.)

Aluksi osallistujat selvästi jännittivät suomen puhumista ja jouduin täydentämään ohjeistusta paikoitellen englanniksi. Lämmittelyjakson aikana tunnelma kuitenkin vapautui ja osallistujat rohkaistuivat käyttämään suomea. Työpajan loppuun kommunikoimme enää pelkästään suomeksi!

Esittelykierroksen jälkeen osallistujien mielikuvitus avataan improvisaatioharjoituksilla. Aloitimme lämmittelyjakson niin, että kerroimme sana kerrallaan tarinaa ryhmässä. Jokainen sanoi vuorollaan yhden sanan, joista muodostui ensin lauseita ja lopulta tarina. Tällä harjoituksella halusin aktivoida osallistujien kielitaitoa, sillä tarina piti kertoa suomeksi. Tarpeen tullen ohjaajat auttoivat sopivan suomenkielisen sanan

löytämässä. Samalla harjoituksen oli tarkoitus tukea vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja. Yksittäisistä sanoista muodostui yhteinen tarina. Onnistuimme tässä mielestäni hyvin kummallakin kerralla.

Lämmittelyä jatkettiin niin, että osallistujat keksivät paikkoja ja tilanteita, jotka kirjoitin kaikkien näkyville taululle. Erityisesti tämä vaihe tuki osallistujien suomen kielen oppimista ja he halusivat tehdä muistiinpanoja uusista sanoista sekä tarkentaa niiden merkityksiä. Kun paikkoja ja tilanteita oli noin kymmenkunta, osallistujat valitsivat niistä pareja tyyliin "linja-autoasema" ja "kosinta" tai "lentävä matto" ja "säikähdys". Tämän jälkeen heidän tuli improvisoiden näyttellä lyhyt kohtaaminen valittujen sanaparien pohjalta. Ohjaajana saatoin muuttaa tapahtumien kulkua kesken improvisaation lisäämällä esitykseen kesken kaiken henkilöitä tai kehottamalla valitsemaan uuden tapahtuman. "Kosinta linja-autoasemalla" saattoi vaihtua vaikkapa "sirkustemppuun K-supermarketissa". Näin osallistujat joutuivat reagoimaan nopeisiin muutoksiin, mikä puolestaan avasi heidän improvisaatiotaitojaan. Osallistujat kokivat tämän harjoitteen erittäin hauskaksi, ja turha jännitys karisi. Myös Juurikkala (haastattelu 24.2.2010) on huomannut, että improvisaation käyttö alkulämmittelyssä on vapauttavaa ja hauskaa:

Luovuusmyrsky vapauttaa naurun ja nauru puolestaan lisää vuorovaikutusta.

Taikalampulla on tärkeä tehtävä myös hauskanpidon ja yhdessäolon välineenä. Syrjäytyneelle maahanmuuttajalle työpaja voi toimia merkittävänä sosiaalisen vuorovaikutuksen kanavana, ja jo pelkästään työpajaan osallistuminen voi olla iso asia. Sen kautta he voivat saada kontakteja muihin ihmisiin. Yhdessä nauraminen on vapauttavaa!

Seuraava vaihe työpajassa oli tarinan ideoiminen elokuvaa varten. Osallistujien piti keksiä viiden lauseen tarina, joka sisälsi tapahtumien kulun muuttavan käänteen. Apuna he saivat käyttää taululle kirjaamiani tilanteita ja paikkoja. Jokaisen oli ideoinnin jälkeen kerrottava tarina ääneen, jolloin oli helppo huomata, olivatko kaikki omaksuneet tarinan samalla tavalla. Tässä vaiheessa tarvittiin ehkä eniten ohjausta kielimuurin takia.

Kun se suunnitteluvaihekin on vähän sellainen, että keskustelussa ja osallistujien mielissä rakentuu se tarina, niin sellaisten henkilöiden kanssa, joilla on puutteelliset vuorovaikutustaidot, tää vaihe on ollut älyttömän vaikea ja siihen on pitänyt rakentaa jotakin uusia juttuja, esim. opettajajohtoisemmin erilaisten kuvien avulla.

(Nevala, haastattelu 19.11.2009.)

Jos ei osaa purkaa metodia riittävän konkreettisiin askeliin, jotka jokainen osaa kielestä riippumatta astua, niin silloin vetäjän on syytä kouluttautua.

(Juurikkala, haastattelu 24.2.2010.)

Jo toukokuisen työpajan alkuvaiheessa huomasin, että aikataulumme tulisi venymään. Maahanmuuttajaryhmässä kaikki on uutta verrattuna vaikkapa suomalaiseen koululaisluokkaan: ihmiset tapaavat toisensa ensimmäistä kertaa, he ehkä uskaltavat puhua suomea ensimmäistä kertaa tai käsittelevät videokameraa ensimmäistä kertaa. Maahanmuuttajaryhmässä on varattava ylimääräistä aikaa kommunikointiin: on varmistettava, että jokainen ymmärtää lähtökielitasosta huolimatta. Jos joku sana on vieras, se täytyy osata selittää toista kautta. Vaikka ohjeistus olisi kuinka yksinkertainen tahansa, ohjaaja voi joutua opastamaan maahanmuuttajia kädestä pitäen.

Mielestäni maahanmuuttajaryhmässä Taikalamppu-työpajan kestoa olisi hyvä pidentää viiteen–kuuteen tuntiin. Kokemukseni on, että liian kiivas aikataulu aiheuttaa suorituspaineita ja kahlitsee näin ihmisen innostusta ja mielikuvitusta. Sain kaikilta kevään työpajaan osallistuneilta palautetta, jonka mukaan aikataulu oli liian tiukka. Palautteen pohjalta pidensin työpajan kestoa syksyllä viiteen tuntiin, mikä osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Kun ryhmässä työskentelee toisilleen tuntemattomia sekä monikielisiä ja –kulttuuritaustaisia ihmisiä, on keskittymiskyky eri tavalla koetuksella kuin tutussa, yksikielisessä ryhmässä. Taukoja tarvitaan, jotta jokainen osallistuja ehtii sisäistää uudet asiat. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö ohjaajan tulisi kiinnittää huomioita siihen, että elokuvanteko etenee vaihe vaiheelta järjestelmällisesti ja napakasti.

Valmistelujaksossa kävin tarkasti läpi, mitä elokuvanteon eri vaiheet sisältävät. Tutustuimme niin kameratyöhön kuin käskykieleenkin. Taikalampussa ei ole tarkoitus opetella kuvakulmia tai –kokoja, mutta koin selventäväksi mainita niistä pääpiirteittäin. Näin osallistujien mieliin jäi ehkä joitakin hyviä vinkkejä kuvaustilannetta varten. Tässä vaiheessa valmistimme myös tarvittavan lavastuksen ja rekvisiitan sekä jaoin roolit. Taikalampun ideana on, että rooleja kierrätetään, jotta jokainen halukas pääsee osallistumaan niin kuvaukseen, ohjaukseen kuin näyttelemiseenkin. Metodi kehittää mielikuvitusta visualisoinnin osalta, sillä tarvittavat lavastukset on kehitettävä kussakin kuvauslokaatiossa jo olevasta tavarasta. Eräs elokuvamme kohtauksista sijoittui lentokoneeseen, jolloin ryhmä kasasi kokoustilan tuoleista lentokoneen istuimiston ikkunoineen. Toisessa työpajassa sama huone lavastettiin ravintolaksi. Puvustusta

improvisoitiin esimerkiksi päähineitä ja huiveja vaihtelemalla. Alku- ja lopputekstit taiteiltiin paperille, josta ne kuvattiin.

Jokainen kohtaus on suunniteltava huolellisesti ennakkoon, sillä elokuvaa ei editoida jälkeinpäin. Kaikki kohtaukset harjoitellaan kertaalleen ennen varsinaista kuvaamista. Ennen kunkin kohtauksen tallentamista pyysin osallistujia pohtimaan, kuinka seuraava kuva leikkaantuisi edelliseen tai olisiko syytä vaihtaa kuvauskulmaa. Mediakasvatuksellisesti tämä on mielestäni yksi työpajan hedelmällisimmistä vaiheista, jossa teoria kohtaa käytännön. Vaiheen läpivedosta ei mainita erityisohjeita Taikalamppu-työpajan oppaassa (Laiho 2005b, 15–17), vaan jokainen ohjaaja suorittaa sen omalla tavallaan. Oppaassa painotetaan elokuvan käskykieltä (Laiho 2005b, 17), mikä onkin mielekästä selkeän työjärjestyksen takaamiseksi. Mediakasvatuksen näkökulmasta ohjeita olisi kuitenkin hyvä tarkentaa ja yhtenäistää kuvausvaiheen osalta. Olen havainnut, että tekemisestä intoutuneiden osallistujien energia saattaa olla ylitsepuosuavaa, jolloin on vaarana, että työskentely muuttuu kaoottiseksi. Tällöin ohjaajan on hyvä pitää langat käsissään ja kanavoida vaiheeseen myös teoriasisältöä. Jokainen osallistujista antoi minulle myönteistä palautetta teorian sisällyttämisestä kuvausvaiheeseen: he kokivat, että tällainen työskentelytapa sekä kehitti heidän elokuvallista ajatteluaan että toi heille turvallisuuden tunteen siitä, että puutteellisesta kielitaidosta huolimatta he tiesivät, mitä oltiin kulloinkin tekemässä ja millaisista palikoista kukin kohtaus muodostui.

Kun elokuva oli kohtaus kohtaukselta purkitettu, katsoimme sen yhdessä läpi sekä keskustelimme siitä. Metodien etuna on, että valmis elokuva on heti katsottavissa. Myöhemmin postitin jokaiselle osallistujalle oman dvd-kopionsa elokuvasta. Kuvitteellista ensi-iltaa mielikuvitusruusuineen emme järjestäneet. Se toiminee paremmin lasten ja nuorten kanssa työskennellessä sekä suuremmissa ryhmissä, joissa valmistuu useita, pienryhmissä tehtyjä elokuvia. Tällöin tekijät saavat tilaisuuden esitellä elokuvansa muille ja toisaalta nähdä rinnakkaisten ryhmien tuotoksia. Pienessä maahanmuuttajaryhmässä vaihe oli mielekkäämpää toteuttaa elokuvan katselun ja sitä seuranneen keskusteluanalyysin muodossa. Osallistajat kokivat mielekkääksi, että he saivat tuoreeltaan tarkastella työnsä tuloksia sekä analysoida työskentelyämme yhdessä.

6 TAIKALAMPPU OSANA PUNAISEN RISTIN MONIKULTTUURISUUSTOIMINTAA

Suomen Punainen Risti toimii syrjintää vastaan ja edistää moninaisuuden kunnioitusta. Monikulttuurisuustyöllä tuetaan muualta Suomeen muuttaneiden ihmisten kotoutumista yhteiskuntaamme. Tavoitteena on tarjota toimintaa eritaustaisille ihmisille. Pakolais- ja monikulttuurisuustoiminnan suunnittelija Vesa Kukkamaa kiteyttää järjestön maahanmuuttajatoiminnan kahteen tehtäväalueeseen:

Tarkoituksena on tukea vapaaehtoistoiminnalla maahanmuuttajien kotoutumista sekä varautua turvapaikanhakijoiden vastaanottoon. Erillisillä projekteilla käynnistetään uutta vapaaehtoistoimintaa ja kehitetään nykyistä toimintaa.

(Kukkamaa, haastattelu 18.2.2010.)

6.1 Taikalamppu-työpaja kotoutumisen ja kielenoppimisen edistäjänä

Kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajan sopeutumista yhteiskuntaamme niin, että hän voi toimia täysivaltaisena kansalaisena, mutta ylläpitää ja harjoittaa myös omaa kulttuuriaan.

Punainen Risti järjestää aktiivisesti suomen kielen keskusteluryhmiä maahanmuuttajille. Kielitaito onkin tärkeä osa kotoutumista, sillä paikallisen kielen hallinta mahdollistaa osallistumisen valtaväestön toimintaan eri elämänalueilla. Sosiaalisten kontaktien luominen paikallisväestöön, sekä yhteiskuntaan ja kulttuuriin perehtyminen ovat niin ikään osa kotoutumisprosessia. (Nirvi & Valjus 2005, 6–12.)

Työpajan jälkeen osallistujat täyttivät laatimani kyselylomakkeet. Keväällä kolme neljästä maahanmuuttajasta kertoi oppineensa työpajan aikana suomen kieltä erittäin hyvin, kun taas yksi määritteli oppineensa sitä kohtalaisesti. ”Suomen kielen sanaston ja jokapäiväisen kielenkäytön kannalta tämä työpaja toimi erittäin hyvin”, eräs osallistujista vastasi. Kaikkien vastanneiden mielestä työpaja sopii osaksi suomen kielen opiskelua. Syksyllä viisi seitsemästä kertoi oppineensa suomea erinomaisesti, kaksi puolestaan kohtalaisesti. Osallistujien pyynnöstä kirjasin tällä kertaa taululle myös elokuva-alan termistöä, kuten käskykieltä, ja osallistujat merkitsivät uudet sanat itselleen muistiin.

Myös mukana olleilta Papupata-keskusteluryhmän ohjaajilta saamani palaute oli myönteistä. Heidän mielestään työpaja toi ”virkistävää vaihtelua kielen oppimiseen” ja he pitivät työpajan toteutusta onnistuneena. Ohjaajien mukaan hyvää pajassa oli se, että osallistujien kielenkäyttö aktivoitui ja yhdessä toimimisen kautta he alkoivat käyttää suomen kieltä vapautuneemmin. He myös korostivat, että työpaja toimi hienona kanavana tutustua uusiin ihmisiin. Näin ollen Taikalamppu voitaisiin integroida osaksi Punaisen Ristin tarjoamaa maahanmuuttajien kielikoulutusta. Työpajoja voitaisiin järjestää pari kertaa lukuvuodessa ja halukkaat voisivat kutsua mukaan myös sellaisia perheenjäseniä tai maahanmuuttajatuttaviaan, jotka eivät osallistu keskusteluryhmiin. Joskus osallistumisen kynnystä voi helpottaa, jos mukana on tuttu ihminen.

Taikalamppu-työpajoja voitaisiin järjestää yhteisesti kaikille Punaisen Ristin keskusteluryhmille, jolloin saataisiin enemmän osallistujia. Näin eri ryhmissä käyvät maahanmuuttajat voisivat myös tutustua toisiinsa. Kielen oppimisen kannalta voi olla mielekästä, ettei työskentele vain tutun, omaa kansalaisuutta edustavan henkilön kanssa, jolloin puhe vaihtuu helposti omaksi äidinkieleksi. Näen yhteistyön eri puolilla kaupunkia toimivien Punaisen Ristin keskusteluryhmien välillä tarpeelliseksi myös maahanmuuttajien sosiaalisen kontaktoitumisen⁸ takia.

Monissa muissa kulttuureissa on ekstrovertimpi ote kuin Suomessa ja elokuva mahdollistaa iloisen kontaktisillan Suomen ja vilkkaiden ilmaisukulttuurien välille.

(Juurikkala, haastattelu 24.2.2010.)

”Järjestöt ovat yksi kanava vastamuuttaneille päästä mukaan yhteisöön” (Nirvi, Valjus 2005, 50). Myös Taikalamppu osana Punaisen Ristin monikulttuurisuustoimintaa voisi mahdollistaa muualta tulleiden verkostoitumisen sekä toisten maahanmuuttajien että paikallisväestön kanssa. Monelle maahanmuuttajalle voi olla tärkeää saada kontakteja myös oman lähtömaansa kansalaisten kanssa, mikä tuo heille yhteenkuuluvuudentunnetta sekä mahdollisuuden harjoittaa omaa kulttuuriaan. (Nirvi, Valjus 2005, 49.)

⁸ Opinnäytteessäni käyttämälläni sosiaalisella kontaktoitumisella tarkoitan maahanmuuttajan verkostoitumista muihin maahanmuuttajiin sekä tutustumista paikallisväestöön.

Elokuva on väline ilmaista kulttuuriperinnettään ja oman kulttuuriperintönsä kunnioittaminen on voimautumisen⁹ väline.

(Juurikkala, haastattelu 24.2.2010.)

Elokuvan tekemisellä voi olla "terapeuttista" vaikutusta silloin, kun henkilö sen kautta voi turvallisesti käsitellä itselle tärkeitä kysymyksiä. Elokuvan tekeminen on myös sosiaalinen prosessi, jossa voi kehittää vuorovaikutustaitoja. Myönteiset kokemukset ja onnistumisen tunne vahvistavat itsetuntoa. Uskon, että nämä asiat voivat osaltaan tukea kotoutumista.

(Kukkamaa, haastattelu 18.2.2010.)

Kuten Kukkamaa kommentissaan kuvailee, voi Taikalamppu toimia maahanmuuttajan kotoutumisen välineenä. Elokuva voi olla keino käsitellä vaikeita asioita sekä tarkastella uutta kulttuuria. Sen avulla voi tuoda oman tarinansa julki. Juurikkala puolestaan kertoi haastattelussa afgaanipojasta, joka oli Taikalampun innoittamana hakeutunut suomalaiseen teatteriryhmään. Yksi työpajaani osallistuneista maahanmuuttajista suunnitteli hyödyntävänsä metodia jatkossa omassa toiminnassaan, mikä osoittaa, että Taikalamppu todella toimii niin kotoutumisen, sosiaalisen kontaktoitumisen kuin voimautumisenkin välineenä.

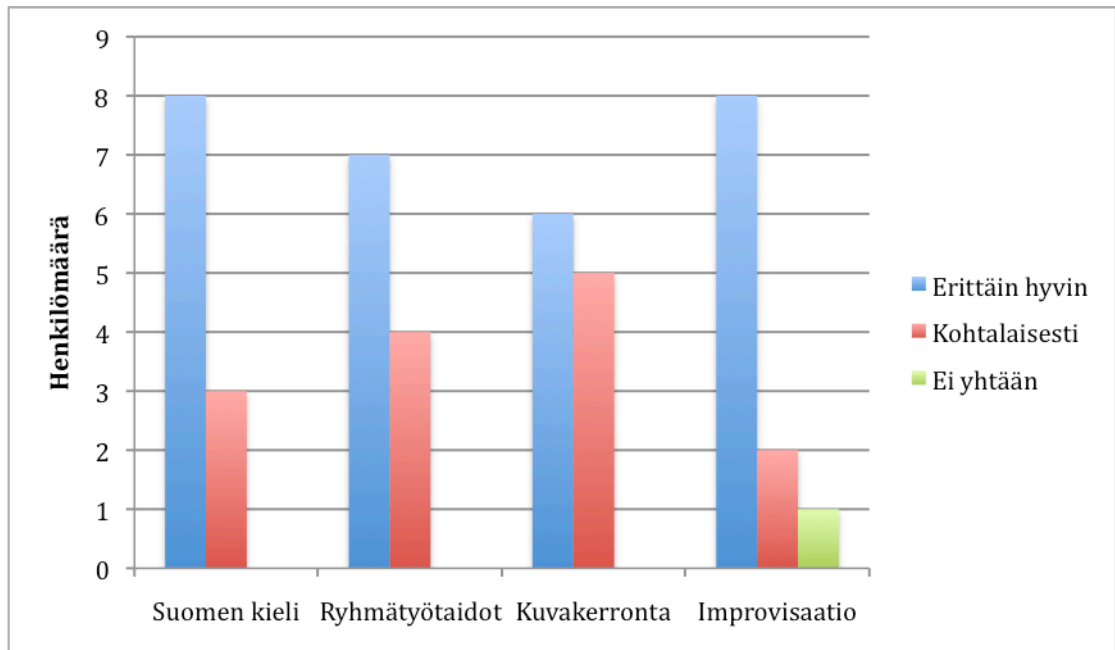
Elokuvan keinoin on myös helppo arvostella asioita ja purkaa mielipahaansa luvalla ja hieman kieli poskella virnuillen. Elokuva sallii myös aggression, joka on toisinaan tärkeää tukkeutuneen elämänvirran avaamiseen. Elokuva on myös taitava väline tunteiden ilmaisemiseen. Ikävä ja kaipuu on varmasti maahanmuuttajien kestotunnetila.

(Juurikkala, haastattelu 24.2.2010.)

Taikalamppu vahvistaa yhteistyötaitoja ja edistää verkostoitumista. Jokainen toukokuiseen työpajaani osallistunut maahanmuuttaja kertoi tutustuneensa uusiin ihmisiin Taikalampun myötä ja kolme neljästä oppi mielestään ryhmätyötaitoja erittäin hyvin. Yksi vastanneista koki ryhmätyötaitojensa kehittyneen kohtalaisesti työpajan aikana. "Oli tosi kivaa", kirjoitti eräs osallistujista palautteeseen. "Oli tosi mukava ja hyvin järjestetty. Kiitos", kommentoi puolestaan toinen. Kommentit vahvistavat käsitystäni siitä, ettei elokuvanteon tarvitse olla ryppyotsaista suorittamista, vaan Taikalampun myötä voi myös pitää hauskaa ja nauraa yhdessä.

⁹ Voimautuminen tarkoittaa yksilön henkistä eheytymistä sekä tasapainoisuuden ja itseluottamuksen vahvistumista, mitkä liittyvät ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Myös marraskuiseen työpajaani osallistuneet maahanmuuttajat kertoivat tutustuneensa erinomaisesti uusiin ihmisiin Taikalampun myötä. Vain yksi heistä arvioi saaneensa uusia kontakteja kohtalaisesti. Viisi seitsemästä osallistujasta arvioi kokonaisuuden onnistuneen erinomaisesti. Neljä osallistujaa kertoi, että työpaja sopi heidän mielestään erinomaisesti maahanmuuttajille. ”Oli eittämättä tärkeää tavata erilaisia ihmisiä ja keskustella mielenkiintoisesta aiheesta – etenkin, kun tämä tapahtui suomeksi!”, kirjoitti eräs osallistujista palautekaavakkeeseen.

Kuvio 2. Kaaviosta ilmenee, kuinka paljon osallistujat kokivat oppineensa niin suomen kieltä, ryhmätyötä, kuvakerrontaa kuin improvisaatiotakin Taikalamppu-työpajan aikana. Kaaviossa on yhteenlaskettuina molempien työpajojen tulokset. Kuvion vasemman laidan numerointi kuvaa vastanneiden henkilöiden lukumäärää.

6.2 Taikalamppu-työpaja maahanmuuttajien mediakasvatuksessa

Eiköhän kaikki hyötyisi mediakasvatuksesta, niin myös maahan muuttaneet. Medialukutaito on varmaan yhteydessä henkilön koulutustasoon ja vähemmän koulutusta saaneille hyöty on suurempi.

(Kukkamaa, haastattelu 18.2.2010.)

Taikalamppua voi verrata verkossa toimivan mediakasvatuspalvelu Mediametkan määrittelemiin mediakasvatuksen tavoitteisiin. ”Mediakasvatus on oppimista ja kasvua median parissa. -- Mediakasvatuksella pyritään kehittämään medialukutaitoa; kykyä

hankkia tietoa, analysoida, tulkita, luoda, ilmaista ja osallistua sekä kykyä kyseenalaistaa, kysyä ja luoda uutta.” (Mediametka.)

Mielestäni metodi vastaa asetettuihin tavoitteisiin hyvin. Osallistujien medianlukutaito kehittyy, kun he joutuvat kuvausvaiheessa pohtimaan erilaisia kuvakerrontaan liittyviä kysymyksiä, kuten kuinka kuvat leikkaantuvat keskenään, kuinka kuvan rajaus vaikuttaa katsojalle välittyvään tarinaan ja miten musiikki voi korostaa tai latistaa kohtauksen merkitystä. Improvisaatioon perustava metodi kehittää osallistujien luovuutta ja ilmaisua. Jokainen elokuva on ainutlaatuinen, tekijöidensä näköinen kokonaisuus, jonka valmistumista varten on pitänyt synnyttää jotakin uutta: tarina, tapahtumapaikat, päähenkilöt. Palautekeskustelun myötä osallistujat joutuvat analysoimaan ja tulkitsemaan elokuvaa. Taikalampussa ei ole sivustaseuraajia, vaan jokainen osallistuu elokuvantekoon. Ohjaajan on luotava turvallinen ilmapiiri, jossa osallistujat uskaltavat kysyä ja kyseenalaistaa valintoja.

Puolet toukokuun Taikalamppu-työpajaani osallistuneista maahanmuuttajista arvioi saaneensa erittäin hyvän kokonaiskuvan elokuvanteon eri vaiheista Taikalampun kautta. Vastaavasti kaksi heistä kertoi oppineensa kameratyön perusteita ja tekniikkaa erittäin hyvin. Kaksi neljästä vastasi oppineensa edellä mainittuja taitoja kohtalaisesti. Kuvauspaikkakäyttäytyminen ja elokuvanteossa käytetty käskykieli tulivat kaikille erittäin hyvin tutuiksi. Kaikki osallistujat pitivät improvisaatioharjoituksia erittäin hyvänä alkulämmittelynä. Kolme neljästä myös oppi erittäin hyvin, kuinka improvisaatiota voidaan käyttää apuna elokuvan käsikirjoituksen ideoimisessa.

Toisessa työpajassa viisi seitsemästä arvioi saaneensa kohtalaisen kokonaiskuvan elokuvanteon eri vaiheista, kun taas kaksi osallistujista arvioi saamansa kokonaiskuvan erittäin hyväksi. Neljä osallistujista koki saaneensa riittävästi ohjausta työpajan aikana ja heille työpajan tavoite oli erinomaisen selkeä. Vastaavasti kolmelle osallistujista työpajan tavoite oli kohtalaisen selkeä. Viisi seitsemästä oppi erinomaisesti, kuinka improvisaatiota voidaan käyttää apuna käsikirjoituksen ideoimiseen.

Seuraavassa luvussa esittelen parannusehdotuksia Taikalamppu-menetelmän oppaaseen (Laiho 2005b) saamani palautteen pohjalta.

7 KOKEMUKSIANI TAIKALAMPPU-METODISTA

Yleisellä tasolla Taikalamppu toimii hyvin maahanmuuttajien kanssa työskenneltäessä. Se on jaoteltu tarpeeksi yksinkertaisiin osioihin, joita mukailemalla työpaja on toteutettavissa eritaustaisten ihmisten kanssa. Improvisaatioharjoitteita sisältävä alkulämmittely poistaa turhaa jännitystä ja auttaa oman tarinan ideoimisessa avaamalla osallistujien mielikuvituksen. Vuorovaikutuksellisen metodin kautta osallistujat voivat tutustua uusiin ihmisiin. Taikalamppu opettaa myös ongelmanratkaisua. Taikalamppu-menetelmän ohjeisiin (Laiho 2005b) voisi kuitenkin lisätä kohtia, jotka olisi mielestäni syytä ottaa huomioon toteutettaessa työpajaa maahanmuuttajien kanssa.

Työpajan ensimmäiseen vaiheeseen, eli mielen avaamisen improvisaation avulla, en tekisi juurikaan muutoksia osallistujien taustasta riippumatta. Oma kokemukseni kuitenkin osoittaa, että ennen tapahtumapaikkojen ja tilanteiden keksimistä (Laiho 2005b, 8) on tarpeellista aloittaa maahanmuuttajien suomen kielen aktivointi ja sosiaalisen kontaktoitumisen vaihe helpommalla lämmittelyllä, sillä moni heistä voi kokea aluksi haastavana sekä suomen kielen puhumisen että vieraassa ryhmässä kommunikoinnin muulla kuin äidinkielellään. Itse käytin harjoitusta, jossa tarina muodostettiin niin, että kukin osallistuja lisäsi siihen vuorollaan yhden sanan. Näin ujoimmatkin uskaltautuivat mukaan toimintaan, ja toisaalta harjoite osoittautui hyväksi kannustimeksi suomen kielen käyttöön.

Oman tarinan ideoimisvaihe mukaili työpajassani pitkälti alkuperäistä Taikalamppu-ohjetta. Ainoa muutosehdotukseni tähän työvaiheen kohtaan on se, ettei maahanmuuttajilta vaadittaisi valmista tarinaa Laihon ohjeen suosittelemassa viidessätoista minuutissa (Laiho 2005b, 9). Olen käytännössä huomannut, että tämä vaihe voi venyä siksi, ettei osallistujilla välttämättä ole yhteistä kieltä. Tällöin ohjaajan apua tarvitaan luonnollisesti enemmän. Osallistujamäärästä riippuen realistinen aika tämän vaiheen toteuttamiseen voisi olla 20–30 minuuttia.

Tarina on hyvä tiivistää viiteen lauseeseen ja jokaisen osallistujan tulee kertoa se vuorollaan ääneen. Näin vahvistetaan kunkin kielenkäyttöä ja toisaalta varmistetaan, että jokainen työryhmän jäsen ymmärtää mitä ollaan tekemässä. ”Tässä vaiheessa on tärkeää löytää ryhmän yhteinen tarina, punainen lanka, jota ei kuvatessakaan saa unohtaa”, painottaa Laiho (2005b, 10).

Järjestelyvaiheeseen haluaisin tuoda enemmän teoriaa. Tässä mielessä alkuperäinen Taikalamppu-ohje on ohjaajan osalta mielestäni turhan passiivinen. Kolme neljästä keväiseen työpajaani osallistuneesta maahanmuuttajasta piti erittäin hyvänä, että ohjaaja velvoitti heitä miettimään elokuvan kuvakerrontaa eli sitä, miten erilaiset kuvakoot ja –kulmat vaikuttavat seuraavaan kuvaan. Laihon toimittamassa oppaassa teoreettinen puoli on kokonaan sivuutettu. Teoreettisempi työskentelytapa tukee Taikalampun funktiota mediakasvatuksen välineenä.

”Jalustaa ei kannata käyttää, koska sen kanssa työskentely on hidasta ja jäykkää. Jalustalta kuvaaminen aiheuttaa helposti tilanteita, joissa näyttelijät alkavat näyttellä kameralle sen sijaan, että näyttelisivät toisilleen”, kirjoittaa Laiho (2005b, 15) pro gradu –tutkielmassaan. Itselläni on päinvastainen kokemus jalustan kanssa työskentelystä: kuten aiemmin kerroin, toi jalusta kuvaajille turvallisuudentunnetta kuvaustilanteeseen. Käsivaralta kuvaaminen vaatii huomattavasti enemmän tarkkaavaisuutta esimerkiksi zoomin käyttöön ja kameran yleiseen operointiin, sillä monelle kamerankäyttöön tottumattomalle maahanmuuttajalle on jo tarpeeksi haastavaa yrittää säilyttää kamera kuvatessa mahdollisimman vakaana. Yksikään toukokuun työpajaani osallistuneista henkilöistä ei halunnut edes kokeilla käsivarakuvausta, vaikka heille tarjottiin mahdollisuus siihen. Marraskuisessa työpajassa kuvaaminen koettiin haastavaksi ilman kamerajalkaa. Jalustat ovat sitä paitsi nykyään käyttömukavia, hentorakenteisia ja helposti liikuteltavia, enkä siksi ole kokenut niiden käyttöä kuvaustilannetta rajoittavana tekijänä. Jalustan käyttö ei kokemukseni mukaan ole vienyt tehoa näyttelijäntyöltä, vaan päinvastoin: näyttelijöiden oli helpompi keskittyä tekemiseen, kun kamera ei ole mielivaltaisesti poukkoillut liian lähellä. Kameran ja jalustan sijoittaminen ennalta määriteltyyn kohtaan sekä yhteisesti ennalta sovittujen kameraliikkeiden määrittely on vapauttanut näyttelijöiden ilmaisua.

Taikalamppu-oppaassa korostetaan kuvaustilannekäyttäytymisen ja käskykielen merkitystä, mikä onkin hyvä yleisen työjärjestyksen säilymiselle. Oppaassa sanotaan, että ”yllätykset kuvaustilanteissa kannattaa improvisoida osaksi tarinaa” (Laiho 2005b, 16). Mitä se käytännössä tarkoittaa? Jos kuvaaja yllättäen kaatuu tai näyttelijä – tässä tapauksessa muuta kuin äidinkieltään puhuva henkilö – sekoaa pahasti sanoissaan, onko se oppimisen ja voimautumisen kannalta mielekästä jättää näkyviin lopullisessa elokuvassa? On hyvä pyrkiä siihen, että sovittua työjärjestystä noudatetaan, mutta epäonnistuminen on luonnollista – ja joskus oppimisen kannalta välttämätöntäkin.

Taikalamppu-oppaasta välittyy kuva, että työpajan ohjaaja olisi myös elokuvan ohjaaja. Tätä vaikutelmaa tukee luku, jossa annetaan vinkkejä näyttelijöiden ohjaamiseen. (Laiho 2005b, 18.) Työpajan ohjaajan on hyvä pitää huolta kokonaiskuvasta ja siitä, että jokainen osallistuja tietää kussakin vaiheessa, mitä ollaan ryhmänä tekemässä. Silti kuka tahansa osallistujista voi toimia elokuvan ohjaajana ja ottaa näin vastuun lopputuloksesta. Tämä opettaa vastuunkantamista ja perehdyttää elokuvanteon eri rooleihin vastuineen ja velvollisuuksineen. Työpajan ohjaaja voi olla tarvittaessa tukena ja ohjata prosessissa eteenpäin, mutta hänen ei pidä liiaksi puuttua elokuvantekijöiden toimintaan, sillä pahimmillaan se rajoittaa tekijöiden luovuutta, omaperäisyyttä sekä ongelmanratkaisua.

Yksi metodin parhaista puolista on se, että elokuva on heti katsottavissa kuvausten päätyttyä (Laiho 2005b, 19). Tämä mahdollistaa työpajan järjestämisen maahanmuuttajille, joita voi olla vaikea sitouttaa pitkälliseen jälkityöhön ja elokuvan editointivaiheeseen. Laiho esittelee ideoita Taikalampun soveltamisesta eri oppiaineisiin, kuten kuvaamataitoon tai biologiaan (Laiho 2005b, 20). Yhtä lailla se voitaisiin integroida Punaisen Ristin kielikursseihin. Työpajan toteuttamisen helppous ja lyhyt ajallinen sitovuus tekevät mahdolliseksi sen, että metodi on sovellettavissa Punaisen Ristin järjestämään maahanmuuttajien kielikoulutukseen. Metodi on helppo limittää osaksi suomen kielen ryhmiä, koska se ei vaadi resursseja muulta järjestötoiminnalta.

8 PÄÄTELMIÄ

Osana opinnäytetyötäni järjestin maahanmuuttajille suunnatun Taikalamppu-työpajan, josta saamieni kokemusten ja palautteen avulla halusin saada vastauksen tutkimuskysymykseeni: soveltuuko metodi eritaustaisten ihmisten kanssa työskentelyyn? Tarkoitukseni oli pohtia, tulisiko Taikalamppu-menetelmän oppaaseen (Laiho 2005b) tehdä muutoksia maahanmuuttajien kanssa työskenneltäessä. Tutkimuksellani halusin osoittaa, että Taikalamppu voisi sopia osaksi Suomen Punaisen Ristin monikulttuurisuustoimintaa.

Tutkimukseni osoitti, että Taikalamppu soveltuu erinomaisesti maahanmuuttajille, mutta menetelmästä julkaistuja ohjeita (Laiho 2005b) olisi ehkä syytä päivittää

eritaustaisten ihmisten tarpeet huomioivimmaksi. Taikalamppua voitaisiin jatkossa hyödyntää laajemmin Punaisen Ristin monikulttuurisuustoiminnassa. Keskusteluryhmien lisäksi voitaisiin miettiä, kuinka työpajan toteuttaminen olisi mahdollista vastaanottokeskuksissa, joissa säännöt kuvauskäytäntöihin ovat luonnollisesti tiukat. Nevala (haastattelu 19.12.2009) on pohtinut samaa:

Mä en tiedä, miten metodi olisi mahdollista toteuttaa eettisesti ja moraalisesti oikein esim. vastaanottokeskuksissa, mut siellähän on älyttömän traagisia kohtaloita ja ne tarinathan on jo itsessään uskomattomia ja sen lisäksi elokuvat voisi toimia voimauttamisen keinona, että ne tarinat pääsisivät ulos itsestä.

Vastaanottokeskuksissa toimii Punaisen Ristin järjestämiä ryhmiä, jotka ovat suunnattu erilaisille kohderyhmille. Vastaanottokeskuksissa järjestetään kohdennettua toimintaa niin lapsille, naisille kuin miehillekin. Taikalamppu-työpaja voisi tarjota vaihtelua ryhmien toimintaan. Kunkin kohderyhmän kannalta voitaisiin miettiä paras mahdollinen toteutusmuoto ja -paikka. Vastaanottokeskukset eivät välttämättä ole motivoivia ympäristöjä elokuvanteolle, mutta uusien kuvauslokaatioiden kautta keskuksissa asuvat maahanmuuttajat voisivat tutustua lähiympäristöönsä sekä saada uusia kokemuksia. Taikalamppu voisi aktivoida myös muuhun vapaa-ajan toimintaan sekä luoda myönteistä kuvaa uudesta kulttuurista.

Taikalampun avulla voitaisiin koota yhteen maahanmuuttajanuoria, sillä Punaisessa Ristissä on vain vähän pelkästään heille suunnattua toimintaa. Nuoret ovat kohderyhmä, joka käyttää mediaa varmasti eniten. Nuorista voi myös tuntua turhautavalta osallistua lasten tai aikuisten maahanmuuttajien ryhmiin. Taikalampun myötä he voisivat saada virikkeitä elämäänsä sekä hyvää pohjaa medianlukutaidolle.

Taikalampun lämmittelyosuus maahanmuuttajien kanssa olisi hyvä aloittaa helpommalla harjoituksella ennen improvisaatiota, sillä osallistumisen kynnys voi olla esimerkiksi puutteellisen kielitaidon takia samankielistä ryhmää korkeammalla. Helpomman avausharjoituksen avulla työpajan ohjaaja voisi luoda osallistujiin turvallisuudentunnetta, jotta jokainen uskaltaisi ilmaista itseään lähtökielitasostaan huolimatta. Helpompi harjoitus voisi olla vaikka yhteisen tarinan muodostamista sana kerrallaan. Sosiaalisen kontaktoitumisen kannalta on tärkeää, ettei alussa edetä liian nopeasti tai liian vaativin harjoittein.

Työpajan jälkeen tekemäni kysely osoitti, että osallistujista oli tärkeää saada järjestely ja –kuvausvaiheessa myös teoreettista tietoa esimerkiksi elokuvan kerronnasta eri kuvakokoiheen ja –kulmineen. Taikalamppu-menetelmän opasta (Laiho 2005b) voisi tältä osin täydentää. Osallistujien mediataitoja kehittää muun muassa se, jos työpajan ohjaaja pyytää heitä pohtimaan, miten erilaiset kuvat leikkaantuvat keskenään. Kamerajalan käyttö ei mielestäni ole pakollista, vaan se voi päinvastoin helpottaa tottumattomien kuvaajien työskentelyä.

Opinnäytteeni osoitti, että Taikalamppua voidaan käyttää kielenoppimisen edistäjänä. Punaisen Ristin Papupata-keskusteluryhmän ohjaajilta sekä Taikalamppu-työpajoihin osallistuneilta maahanmuuttajilta saamani myönteisen palautteen perusteella uskon, että Taikalamppu sopii moitteettomasti osaksi maahanmuuttajien keskusteluryhmien toimintaa. Tutkimukseni osoitti myös, että Taikalamppu voi edistää maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi sillä voi olla voimauttava vaikutus maahanmuuttajien identiteetin kehityksessä. Ennen kaikkea se toimii hauskanpidon välineenä: Taikalamppu-työpajoissa nauretaan yhdessä!

LÄHTEET

Af Heurlin, Heidi & Maasilta, Mari & Simola, Anna 2008: Maahanmuuttaja mediankäyttäjänä. <<http://tampub.uta.fi/tiedotusoppi/978-951-44-7529-0.pdf>> (Luettu 11.3.2010.)

Heinonen, Saara & Heiskanen, Lotta-Maria & Hänninen, Anu & Sipola, Ulla & Vuorilahti, Sini 2010: Eri-ikäisten oppijoiden ryhmäohjaaminen. <http://www.musiikkikampus.fi/instancedata/prime_product_intranet/musiikkikampus/embeds/Eri-ikaisten_oppijoiden_ohjaaminen.pdf> (Luettu 30.9.2010.)

Kunelius, Risto 2003. Viestinnän vallassa – johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. Helsinki: WSOY.

Kupiainen, Reijo & Kynäslahti, Heikki & Lehtonen, Miika 2007. Näkökulmia mediakasvatukseen. Helsinki: Mediakasvatusseura.

Laiho, Katri 2005a. Elämäni paras päivä koulussa! Pro gradu –tutkielma. Oulun yliopisto. Taideaineiden ja antropologian laitos.

Laiho, Katri 2005b. Taikalamppu-menetelmän opas. Oulu: Painotalo Suomenmaa.

Mediametka. Mikä media? Mikä mediakasvatus? <<http://www.mediametka.fi/direct.aspx?area=page&prm1=70>> (Luettu 26.10.2010.)

Mustonen, Anu & Salokoski, Tarja 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus kansainvälisiin mediakasvatuksen ja –säätelyn keinoihin. Helsinki: Mediakasvatusseura.

Nirvi, Mika & Valjus, Sonja 2005. Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kotoutumista tukeva koulutus Suomessa. <http://www.kesayliopistot.fi/pdf/kesayliopisto_kotoutumiskoulutus.pdf> (Luettu 1.8.2010.)

Opetusministeriön mediataitojen ja –osaamisen kehittämisen työryhmä 2007. Ehdotus toimenpideohjelmaksi mediataitojen ja –osaamisen kehittämiseksi osana kansalais- ja tietoyhteiskuntataitojen edistämistä.

<<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr29.pdf?lang=fi>> (Luettu 4.2.2010.)

Tanner, Arto 2010. Äärimielipiteet uhkaavat yhteiskuntaa. Helsingin Sanomat. 18.3.2010. A7.

Varto, Juha 2005. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Elan Vital.

HAASTATTELUT

Juurikkala, Kaija 2010. Elokuvaohjaaja ja pedagogi, Helsinki. Haastattelu: 24.2.2010.

Kukkamaa, Vesa 2010. Pakolais- ja monikulttuurisuustoiminnan suunnittelija. Punainen Risti, Helsinki. Haastattelu: 18.2.2010.

Nevala, Tommi 2009. Elokuvakasvattaja. Valveen elokuvakoulu, Oulu. Haastattelu: 19.12.2009.

LIITE 1 TEEMAHAASTATTELUIJEN RUNKO

YLEISTÄ MEDIAKASVATUKSESTA

- Miten mediakasvatus voi Suomessa tänä päivänä? (Puutteita, parannettavaa, millaisia projekteja/ansioita)
- Miten mediakasvatus näkyy kouluissa?
- Miten kunnat/kaupungit, yhteisöt/yritykset voisivat mielestäsi tukea maahanmuuttajien mediakasvatusta?
- Millaisia ongelmia olet mediakasvatustyössä kohdannut? Kuinka olet ne ratkaissut?
- Millaista erityishuomiota maahanmuuttajat tarvitsevat mediakasvatuksessa (mahd. puutteelliset lähtötiedot vs. suomalaiset oppilaat)

TAIKALAMPPU MEDIAKASVATUKSESSA

- Taikalamppu-metodi on muutettu hieman alkuperäisestä. Miksi? edut/haitat.
- Millaisia tuloksia Taikalampulla on saavutettu mediakasvatuksen kentällä (palautteet kouluilta tms.)?
- Pitäisikö metodologia kehittää edelleen yleisellä tasolla?
- Improvisaation merkitys käsikirjoitusvaiheessa. Mihin tämä valinta perustuu?

TAIKALAMPPU MONIKULTTUURISESSA MEDIAKASVATUKSESSA

- Soveltuuko Taikalamppu mielestäsi maahanmuuttajille suunnatun mediakasvatuksen metodiksi? Perustelut.
- Voisiko Taikalamppu toimia maahanmuuttajien kotoutumisen välineenä (ts. sopeuttaa heitä täkäläiseen yhteiskuntaan)?
- Täytyisikö menetelmää mielestäsi mukauttaa/muuttaa monikulttuurisessa ryhmässä? Miten? Ideoita?

- Voisiko Taikalampulla olla voimauttava vaikutus maahanmuuttajille (vrt. voimauttava valokuvaus esim. minäkuvan/identiteetin eheyttäjänä)?

- Millä tavoin Taikalamppu edistää maahanmuuttajien tuntemusta mediasta?

KUKKAMAAN HAASTATTELU

- Työnkuvasi Suomen Punaisessa Ristissä.

- Millaista maahanmuuttajatoimintaa SPR:ssä pääpiirteittäin on? (Lyhyesti millaisia projekteja ym.)

- Maahanmuuttajatyönne tärkeimmät tavoitteet.

- Paljonko maahanmuuttajia on karkeasti ottaen pääkaupunkiseudulla ja millainen jakauma heitä lähtömaan, sukupuolen ja iän mukaan. (Pääpiirteittäin riittää, ei tarvita laajaa selontekoa.)

- Miten maahanmuuttajien erilaiset kulttuuritaustat tulee ottaa monikulttuurisuustyössä huomioon?

- Millaisiin pulmatilanteisiin maahanmuuttajatyöskentelyssä on syytä varautua?

- Näetkö tarvetta maahanmuuttajien mediakasvatukselle? Jos, niin millaista hyötyä siitä voisi olla?

- Olet tutustunut opinnäytteeni Taikalamppu-mediakasvatusmetodiin. Arvioi, voisiko metodi toimia maahanmuuttajilla (esim. osana suomen kielen kurssia).

- Miten suomalainen media heijastuu maahanmuuttajiin (asenteet, roolimallit ym. ym.)?

- Voisiko elokuva mielestäsi toimia kotoutumisen välineenä? Entä voisiko sillä olla voimauttava vaikutus esim. identiteetin eheyttäjänä?

LIITE 2 OSALLISTUJIEN KYSELYLOMAKE

Rastita Taikalamppu-työpajaa mielestäsi parhaiten vastaava vaihtoehto.

1.1. Oma oppiminen

	Ei yhtään	Kohtalaisesti	Erittäin hyvin
Sain kokonaiskuvan elokuvanteon eri vaiheista.			
Opin suomen kieltä.			
Opin ryhmätyötaitoja.			
Tutustuin uusiin ihmisiin.			
Opin, kuinka improvisaatiota voi käyttää käsikirjoituksen ideoimiseen.			
Opin, kuinka elokuvan kuvakerronta rakentuu (mm. kuvakoot).			
Opin kuvauspaikkakäyttäytymistä (käskykieli ym.).			
Opin kameratyön perusteita (tekniikka).			

1.2. Taikalamppu-metodi

Työpajan rakenne oli selkeä ja se eteni sujuvasti.			
Sain riittävästi ohjausta työpajan aikana.			
Sain riittävät valmiudet kameran käsittelyyn.			
Työpajan tavoite oli selkeä.			
Työpaja sopii mielestäni maahanmuuttajille.			
Työpajan pituus (4h) oli sopiva.			
Improvisaatioharjoitukset toimivat hyvänä alkulämmittelynä.			
Työpaja sopii osaksi kielen opiskelua.			
Olin tyytyväinen kokonaisuuteen.			

2. Rastita taustaasi parhaiten vastaava vaihtoehto.

2.1. Sukupuoli

Mies	Nainen

2.1. Ikä

5-12	
12-20	
20-35	
35-50	
< 50	

2.3. Kuinka paljon käytät mediaa keskimäärin vuorokaudessa?

0 – 2h	
2h – 4h	
4h – 6h	
6h - 8h	
Enemmän kuin 8h	

2.4. Mitä medioita seuraat?

TV	
Internet	
Radio	
Lehdet	
Muu, mikä?	

Palautetta työpajasta:

Voit lähettää palautetta ja parannusehdotuksia myös sähköpostitse:
nykanen.katja@gmail.com

LIITE 3 TAIKALAMPPU-TYÖPAJAN RAKENNE PAPUPADASSA

KLO 12-13

ESITTELY 15 min

- Lyhyesti pajan sisältö + oma tausta
- Nimikierrros + onko kuvaaminen tuttua entuudestaan

MIELENAVAUS IMPROVISAATIOILLA 30 min

- Tarinan kertominen ryhmässä sanan kerrallaan – yksi kirjaa ja lopuksi tarina luetaan ääneen
- Paikat ja tapahtumat:
Osallistujat luettelevat paikkoja ja tapahtumia, jotka kirjataan fläppitaululle. Osallistujat voivat tehdä muistiinpanoja. Samalla opitaan suomea ja uusia sanoja.
→ sanaparien pohjalta osallistujat esittävät lyhyitä improja (aluksi he valitsevat parit itse, mutta myöhemmin ohjaaja muuttaa tapahtumienkulkua!)

OMAN TARINAN IDEOIMINEN 15 min

- Valitaan paikka ja tapahtuma + KÄÄNNE
- Päätetään yhdessä viiden lauseen käsikirjoituksesta suullisesti (Vaihe suoritetaan ohjaajien avulla. Jos osallistujia on paljon, jaetaan heidät kahteen ryhmään)

KLO 13-14

TARINOIDEN ESITTELY 15 min

- Jokainen kertoo vuorollaan viiden lauseen käsikirjoituksen
- Kommentteja ja ehdotuksi
(Jos ryhmiä kaksi, äänestetään kumpi tarina valitaan)

VALMISTELUT 30 min

- Roolien jako (kuka kuvaa, ohjaa ym.) Huom! Rooleja voidaan myös kierrättää!
- Kuvauspaikkojen valinta
- Alku- ja lopputekstien valmistaminen
- Musiikista päättäminen (tuotetaan itse kuvausten aikana)
- Lavastus + rekvisiitta

KLO 14-15

TAUKO 20 min

KAMERATYÖ JA KÄSKYKIELI 20 min

- Yleisimmät kuvakoot/kulmat ja kuinka kuvat leikkaantuvat keskenään
- Rajaus (pään päälle hieman tilaa) + katseen suunta
- Käskykieli: hiljaisuus – kuvaus/harjoitus – olkaa hyvä – kiitos

KAMERAAN TUTUSTUMINEN n. 5-10 min

- Toiminnot kamerassa
- Kuvaus tarpeeksi läheltä (ei erillisiä äänilaitteita)

KLO 15 -16 KUVAUS n. 1 h

KLO 16-17 PURKU JA PALAUTE

- Siivotaan kuvauspaikka
- Katsotaan elokuva ja keskustellaan siitä
- Keskustellaan työpajasta ja täytetään palautelomakkeet